

ความแตกต่างระหว่างไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

The Difference between Continental Shelf and Exclusive Economic Zone

สมาน ไตรารัมย์¹

โรงเรียนนายเรือ

Samharn Dairairam

Royal Thai Naval Academy

(Received 22/11/2022, Revised 17/01/2023, Accepted 17/01/2023)

บทคัดย่อ

อาณาเขตทางทะเลภายใต้สิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งที่อยู่ด้านนอกสุด คือ ไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เขตทางทะเลทั้งสองชนิดนี้มีความคล้ายและแตกต่างกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐชายฝั่งจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิอธิปไตยในการแสวงหาประโยชน์จากทะเลในบริเวณดังกล่าว เนื่องจากการกำหนดเลือกว่าจะใช้สิทธิใดในการแสวงหาประโยชน์ในบริเวณดังกล่าว สำหรับไหล่ทวีปรัฐชายฝั่งจะสามารถแสวงหาประโยชน์จากพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน ในขณะที่มวลน้ำเหนือไหล่ทวีปจะมีสถานะเป็นทะเลหลวง ส่วนเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น รัฐชายฝั่งสามารถแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตได้ทั้งจากบริเวณพื้นท้องทะเล ดินใต้ผิวดิน และมวลน้ำเหนือพื้นท้องทะเล สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เป็นผลจากสถานะการใช้ประโยชน์ของมวลน้ำที่อยู่เหนือไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่ต่างกันส่งผลให้รัฐชายฝั่งเกิดความสับสนเกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐชายฝั่งว่าเป็นเขตอำนาจหรือเขตสิทธิ ผลงานทางวิชาการนี้มีจุดประสงค์ในการอธิบายถึงความเป็นมาและความแตกต่างระหว่างไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจต่อหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการทางทะเลมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : อาณาเขตทางทะเล, สิทธิอธิปไตย, ไหล่ทวีป, เขตเศรษฐกิจจำเพาะ

Abstract

Maritime zones under sovereign right of the coastal state are continental shelf and exclusive economic zone. Continental shelf and exclusive economic zone are both alike and different. It is very important for the coastal State to understand the sovereign right in these areas. Over the continental shelf, the coastal state exercises sovereign right over seabed and subsoil whereas water column above the continental shelf is defined as high sea. Over the exclusive economic zone, the coastal state exercises sovereign right for living and non-living resources over seabed and subsoil, whereas water column. Water column over the continental shelf and the exclusive economic zone are defined differently, law enforcement in each area is

¹ อาจารย์ ฝ้ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ, E – Mail : samharn92@yahoo.com

different too. This article aims at explaining the history and difference between continental shelf and exclusive economic zone.

Keywords: Maritime Zones, Sovereign Right, Continental Shelf, Exclusive Economic Zone.

1. บทนำ

จุดเริ่มต้นของอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเลเกิดขึ้นเมื่อ 29 เมษายน พ.ศ.2501 โดยอนุสัญญาดังกล่าวประกอบด้วยอนุสัญญา 4 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง อนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป อนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวง และอนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในทะเลหลวง จากนั้นจะเรียกว่า UNCLOS 1958 กฎหมายทะเลได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจน ณ ปัจจุบันได้มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: UNCLOS 1982) เป็นการนำอนุสัญญาฯ จำนวน 4 ฉบับของ UNCLOS 1958 มารวมเป็น 1 ฉบับแต่ยังคงเนื้อหาและสาระสำคัญไว้ และได้ทำการปรับปรุงเนื้อหาสาระให้ครอบคลุมปัจจัยและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางทะเลมากยิ่งขึ้น การปรับปรุงที่ชัดเจนเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล คือ การบัญญัติเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone: EEZ) และการนิยามพร้อมทั้งการกำหนดความกว้างของไหล่ทวีปใหม่ไว้ใน UNCLOS 1982 มีจุดประสงค์เพื่อลดช่องว่างของการได้เปรียบเสียเปรียบทางกายภาพของรัฐชายฝั่งทั้งในกรณีที่ไม่มีไหล่ทวีปและในกรณีที่รัฐชายฝั่งบางรัฐมีไหล่ทวีปเกินกว่า 200 ไมล์ทะเล

2. เนื้อหา และบทวิเคราะห์

2.1 เขตทางทะเลตาม UNCLOS 1958

ลักษณะทางกายภาพองค์ประกอบของทะเลที่ถูกระบุไว้ใน UNCLOS 1958 และ UNCLOS 1982 สามารถเปรียบได้กับขนมชั้น แต่ละชั้นสามารถแยกได้เป็นห้วงอากาศ (Air space) มวลน้ำ (Water column) พื้นท้องทะเล (Seabed) และดินใต้ผิวดิน (Subsoil) ตามภาพที่ 1 การบัญญัติอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในอาณาเขตทางทะเลต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไป เช่น ทะเลอาณาเขตรัฐชายฝั่งจะมีอำนาจอธิปไตยเหนือห้วงอากาศ มวลน้ำ พื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน หากเป็นไหล่ทวีปรัฐชายฝั่งจะมีสิทธิอธิปไตยเหนือพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน ในขณะที่มวลน้ำเหนือไหล่ทวีปถือเป็นทะเลหลวง แต่หากเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะรัฐชายฝั่งจะมีสิทธิอธิปไตยทั้งในส่วน of มวลน้ำ พื้นท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน

ภาพที่ 1 อาณาเขตทางทะเลตามแนวดิ่ง

2.1.1 UNCLOS 1958 ประกอบด้วยอนุสัญญาฯ จำนวน 4 ฉบับ สำหรับอนุสัญญาฯ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางทะเล (มวบน้ำ พื้นท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน) และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตย ได้แก่ อนุสัญญาฯ ว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง (Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone) อนุสัญญาฯ ว่าด้วยไหล่ทวีป (Convention on the Continental Shelf) และอนุสัญญาฯ ว่าด้วยทะเลหลวง (Convention on the High Sea) ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพก่อนว่า UNCLOS 1958 ได้แบ่งมวบน้ำและแผ่นดินออกจากกันเปรียบเสมือนกับขนมชั้น โดยมวบน้ำคือส่วนที่แยกจากพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน ทั้งนี้อนุสัญญาฯ ว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่องมิได้บัญญัติความกว้างของทะเลอาณาเขตไว้เนื่องจากที่ประชุมเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับ UNCLOS 1958 ไม่สามารถตกลงกันได้ ประเทศที่มีกำลังอำนาจทางทะเลต้องการให้มีความกว้างของทะเลอาณาเขตที่แคบ เพราะต้องการแสวงประโยชน์จากทะเล ในขณะที่ประเทศหรือรัฐชายฝั่งที่อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต้องการให้มีระยะของทะเลอาณาเขตที่กว้างเพราะไม่ต้องการให้ประเทศอื่น ๆ ที่มีศักยภาพทางทะเลมาแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรในบริเวณทะเลหน้าบ้านของตน ด้วยเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้อนุสัญญาฯ ว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่องจึงกำหนดไว้แต่เพียงความกว้างของเขตต่อเนื่องว่าไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (U.N., 1958, p.220) เท่านั้น สำหรับอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งในอนุสัญญาฯ ดังกล่าวในส่วนของทะเลอาณาเขตนั้นหมายรวมถึงห้วงอากาศ มวบน้ำ พื้นท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน สำหรับในเขตต่อเนื่องรัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตยและสามารถบังคับใช้กฎหมายได้ 4 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับศุลกากร การคลัง การเข้าเมือง หรือสาธารณสุข แต่มิได้ระบุเกี่ยวกับพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดินในส่วนของเขตต่อเนื่องไว้

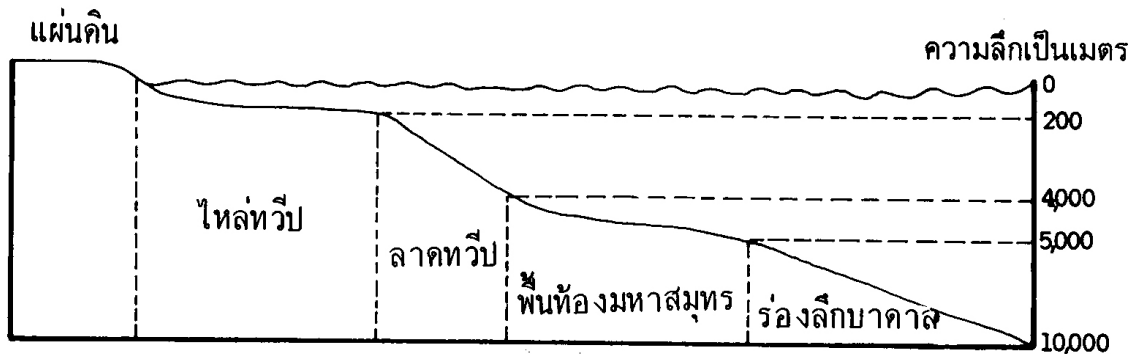
2.1.2 ไหล่ทวีปตาม UNCLOS 1958 มาตรา 1 ของอนุสัญญาฯ เนิ้นว่าด้วยไหล่ทวีป (UNCLOS 1958) ได้บัญญัติเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของไหล่ทวีปไว้ว่า “ไหล่ทวีป หมายถึง พื้นท้องทะเล ดินใต้ผิวดิน ในส่วนที่อยู่ติดกับแผ่นดินของรัฐชายฝั่งแต่ไม่รวมถึงทะเลอาณาเขต ออกไปในทะเลจนถึงความลึก 200 เมตร ให้หมายรวมถึงพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดินที่เป็นของเกาะด้วย” (United Nation, 1958, p.312)

ทั้งนี้ UNCLOS 1958 มิได้ระบุความกว้างในเชิงระยะว่ามีระยะเท่าใดจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของอาณาเขตทางทะเล

2.1.3 UNCLOS 1958 ได้บัญญัติเกี่ยวกับทะเลหลวงไว้ว่า “ทะเลหลวง คือ ทุกส่วนของทะเลแต่ไม่รวมถึงทะเลอาณาเขตและน่านน้ำภายในของรัฐชายฝั่ง” (UN, 1958, p.82) ทั้งนี้ในเขตทะเลหลวงรัฐทุกรัฐสามารถเดินเรือ ทำการประมง วางสายเคเบิลและท่อทาง รวมถึงทำการบินได้ (UN, 1958, p.84)

2.2 ความสลับซับซ้อนของเขตทางทะเลตาม UNCLOS 1958

จากที่ได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเขตทางทะเลตาม UNCLOS 1958 มาในเบื้องต้นจะพบว่าเขตทางทะเลนอกจากจะไม่มี ความชัดเจนในเชิงระยะที่วัดออกไปจากชายฝั่งและเป็นองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับเขตอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งจำนวน 2 เขตทางทะเล ได้แก่ ระยะของทะเลอาณาเขตที่ไม่มีการกำหนด ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนของเขตต่อเนื่องที่อยู่ติดกันแม้ว่าจะมีการกำหนดความกว้างของเขตต่อเนื่องไว้ที่ 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน และทางระยะในส่วนของไหล่ทวีปนั้นมิได้มีการกำหนดระยะจากเส้นฐานหรือจุดเริ่มต้นในการวัดความกว้างอาณาเขตทางทะเล ระบุไว้แต่เพียงว่าออกไปจนถึงความลึก 200 เมตร ซึ่งการกำหนดในแนวดิ่งหรือความลึกสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นการกำหนดตามลักษณะธรณีสัณฐานหรือลักษณะทางกายภาพของพื้นท้องทะเลตามภาพที่ 2 การที่มีได้กำหนดระยะทางราบเกี่ยวกับเขตไหล่ทวีปส่งผลให้เกิดความสลับซับซ้อนของเขตทางทะเล และความได้เปรียบเสียเปรียบต่อรัฐชายฝั่งที่ไม่มีไหล่ทวีป

ภาพที่ 2 ลักษณะธรณีสัณฐานของพื้นท้องทะเล

ที่มา : ศูนย์อุทกนิยามวิทยาทางทะเล (กรมอุทกนิยามวิทยาทางทะเล)

<http://www.marine.tmd.go.th/thai/oceanhtml/oceandoc.html>

2.2.1 การกำหนดความกว้างเชิงระยะของไหล่ทวีปด้วยการอ้างอิงจากความลึกซึ่งมีลักษณะตามแนวดิ่งส่งผลให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงพื้นที่ของไหล่ทวีป เนื่องจากความลึกน้ำที่ระดับ 200 เมตร หรือเส้นความลึกเท่า 200 เมตรนั้นมิได้มีทิศทางขนานไปกับชายฝั่งตลอดแนว ย่อมมีความคลาดเคลื่อนไปมาทำให้ความกว้างเชิงระยะของไหล่ทวีปจากแนวชายฝั่งมีความไม่แน่นอน

2.2.2 ไหล่ทวีปตามภาพที่ 2 เป็นลักษณะของธรณีสัณฐานของพื้นท้องทะเลที่มีการอ้างอิงจากความลึกน้ำข้อเท็จจริงเพิ่มเติมพบว่าลักษณะธรณีสัณฐานของพื้นท้องทะเลในทุกพื้นที่มิได้เป็นไปตามลักษณะดังกล่าว ตัวอย่าง เช่น ทะเลด้านอ่าวไทยที่มีความลึกสูงสุดประมาณ 80 เมตร หากใช้ความลึกน้ำ 200 เมตรเป็นตัวกำหนดไหล่ทวีป จะทำให้ไหล่ทวีปด้านอ่าวไทยเลยออกไปนอกอ่าวไทย ทำให้มีระยะเกิน 200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งของประเทศไทย แต่ในขณะที่ด้านทะเลอันดามันเส้นความลึกเท่า 200 เมตรบนแผนที่เดินเรือ

หมายเลข 045 ของกรมอุทกศาสตร์มีระยะจากชายฝั่งเพียงประมาณ 75 ไมล์ทะเล (1 ไมล์ทะเลเท่ากับ 1,852 เมตร) การกำหนดความกว้างของไหล่ทวีป ซึ่งเป็นระยะในแนวราบด้วยความลึกน้ำที่เป็นระยะในแนวดิ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบเชิงระยะ หากจะเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนก็สามารถเปรียบได้กับรัฐชายฝั่งหรือบ้านที่ตั้งอยู่บนเนินเขาและมีเนินเขาค่อย ๆ ลาดลงสามารถเดินลงไปตามความลาดชันนั้นได้ บ้านหลังนั้นหรือรัฐชายฝั่งก็จะได้ไหล่ทวีปที่มีความกว้าง แต่หากบ้านหรือรัฐชายฝั่งตั้งอยู่บนหน้าผาหรือเหวที่มีความชันบ้านหรือรัฐชายฝั่งก็จะมีไหล่ทวีปเนื่องจากลักษณะทางกายภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

2.2.3 อาณาเขตทางทะเลในส่วนของทะเลอาณาเขตอันประกอบด้วย ห้วงอากาศ มวลน้ำ พื้นท้องทะเล และดินใต้ผิวดินจะอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งโดยสมบูรณ์ จึงไม่มีความจำเป็นในการจำแนกการบังคับใช้กฎหมายแต่อย่างใด แต่พื้นท้องทะเลที่อยู่ถัดจากทะเลอาณาเขต (ไม่ได้กำหนดความกว้างที่แน่นอนไว้ใน UNCLOS 1958) ถือเป็นส่วนหนึ่งของไหล่ทวีป รัฐชายฝั่งมีเพียงสิทธิอธิปไตยในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่บนพื้นท้องทะเลและใต้ผิวดิน (UN, 1958, p.314) ในขณะที่มวลน้ำเหนือไหล่ทวีปมีสถานะเป็นทะเลหลวง การแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวค่อนข้างสลับซับซ้อนเนื่องจากมวลน้ำตามที่ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวงที่ว่า “ทะเลหลวง คือทุกส่วนของมวลน้ำแต่ไม่รวมทะเลอาณาเขตและน่านน้ำภายใน” (UN, 1958, p.82) และรัฐทุกรัฐสามารถเดินเรือ ทำการประมง วางสายเคเบิลและท่อทาง และทำการบินเหนือทะเลหลวงได้ (UN, 1958, p.84) หากพิจารณาในแนวดิ่งจากมวลน้ำลงไปยังพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดินจะพบว่า สิทธิอธิปไตยเหนือพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดินตามเขตไหล่ทวีปของรัฐชายฝั่ง และการใช้ประโยชน์ของมวลน้ำในเขตทะเลหลวงเหนือไหล่ทวีปซ้อนทับกันอยู่ ความสลับซับซ้อนดังกล่าวก่อให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยในเขตทะเลดังกล่าว ทั้งของรัฐชายฝั่งและรัฐอื่นที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ในเขตทะเลหลวงเหนือไหล่ทวีปของรัฐชายฝั่ง

2.3 เขตทางทะเลตาม UNCLOS 1982

รายละเอียดในบทบัญญัติของ UNCLOS 1958 พบว่า มีความไม่สมบูรณ์ของเนื้อหา เช่น การไม่กำหนดระยะที่แน่นอนของทะเลอาณาเขต การใช้เกณฑ์ความลึกในการกำหนดเขตไหล่ทวีปทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบทางลักษณะกายภาพ ดังนั้นอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลจึงได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวจนกระทั่งเกิดเป็น UNCLOS 1982

2.3.1 เมื่อ UNCLOS 1958 ถูกแทนที่ด้วย UNCLOS 1982 นอกจากความชัดเจนเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลมากขึ้นเนื่องจาก UNCLOS 1982 ได้บัญญัติเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลที่สำคัญ คือ การกำหนดระยะของทะเลอาณาเขตไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน และเขตต่อเนื่องไม่เกิน 24 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน (UNCLOS 1958 มิได้กำหนดความกว้างของทะเลอาณาเขตเพียงแต่กำหนดความกว้างของเขตต่อเนื่องไว้ไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน) แล้ว UNCLOS 1982 ยังได้บัญญัติให้มีเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone: EEZ) ขึ้นเพื่อลดความเสียเปรียบทางลักษณะภูมิประเทศของรัฐชายฝั่งที่ไม่มีไหล่ทวีป คุณลักษณะที่สำคัญของเขต EEZ ที่ระบุไว้ใน UNCLOS 1982 กำหนดให้มีระยะไม่เกิน 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานที่วัดความกว้างของอาณาเขตทางทะเล (UN, 1982, p.44) รัฐชายฝั่งมีสิทธิอธิปไตยแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเหนือมวลน้ำ พื้นท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน

ในเขต EEZ (UN, 1982, p.43) การกำหนดระยะที่แน่นอนดังกล่าวทำให้เกิดความชัดเจนและง่ายต่อการระบุอาณาเขตทางทะเล นอกจากนี้แล้วมวลน้ำที่อยู่เหนือพื้นท้องทะเลในเขต EEZ ก็ยังถือเป็นเขตสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่ง มิใช่เขตทะเลหลวงที่อยู่เหนือไหล่ทวีปแต่อย่างใด ทำให้เขตอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยในเขตทะเลดังกล่าวไม่มีความสลับซับซ้อนในลักษณะที่เรียกได้ว่า อธิปไตยในส่วนของพื้นดิน (พื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน) แตกต่างจากอธิปไตยในส่วนของมวลน้ำที่อยู่เหนือพื้นดิน

2.3.2 UNCLOS 1982 ได้บัญญัติเกี่ยวกับไหล่ทวีปที่มีความอ่อนตัวมากกว่า UNCLOS 1958 ด้วยการระบุให้ไหล่ทวีปมีความเป็นไปตามลักษณะทางธรรมชาติมากยิ่งขึ้น สอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับเขตทางทะเลอื่น ๆ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ไหล่ทวีป คือ ส่วนของแผ่นดินที่ยื่นออกไปตามธรรมชาติ (Natural Prolongation) ไปจนถึงขอบนอกของลาดทวีปหรือจนถึงระยะ 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างทะเลอาณาเขต หากไหล่ทวีปมีระยะไม่ถึงระยะดังกล่าว (UN, 1982, p.53) การบัญญัติให้ไหล่ทวีปมีระยะ 200 ไมล์ทะเล เพื่อให้สอดคล้องกับระยะของ EEZ ซึ่งมีระยะที่ 200 ไมล์ทะเลเช่นกัน หรือหากรัฐชายฝั่งที่มีไหล่ทวีปที่ยาวน้อยกว่า 200 ไมล์ทะเล หรือเสียเปรียบทางกายภาพก็สามารถมีไหล่ทวีปได้ไม่เกิน 200 ไมล์ทะเล ดังนั้นไหล่ทวีป (พื้นท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน) ไม่จำเป็นต้องมีการประกาศเนื่องจากรัฐทุกรัฐสามารถมีไหล่ทวีปได้โดยปริยายที่ระยะไม่เกิน 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน

- หากยึดถือลักษณะทางกายภาพของพื้นท้องทะเลเกี่ยวกับไหล่ทวีป บางพื้นที่อาจจะมียะเณน 200 ไมล์ทะเลนั้น รัฐชายฝั่งต้องทำการประกาศกำหนด ในการประกาศกำหนดนั้นจะต้องมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบทางด้านธรณีสัณฐานของไหล่ทวีปส่งให้กับคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญของ UN พิจารณาความถูกต้องและรับรองก่อนการประกาศ สำหรับการประกาศไหล่ทวีปที่เกิน 200 ไมล์ทะเลนั้น UNCLOS 1982 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้คือ

1. วิธีการใดระยะของไหล่ทวีปกรณีใช้ข้อมูลด้านธรณีสัณฐานมีวิธีการวัด 2 วิธีคือ การวัดระยะของไหล่ทวีปออกไปจนถึงระยะที่ชั้นตะกอนมีความหนาเป็น 1 เปอร์เซ็นต์เมื่อเทียบกับระยะทางจากลาดทวีป หรือการวัดระยะไม่เกิน 60 ไมล์ทะเลจากลาดทวีป (UN, 1982, p. 53) การพิจารณาเลือกระยะนั้นรัฐชายฝั่งสามารถเลือกระยะที่อยู่ไกลจากแผ่นดินมากที่สุดได้ สำหรับระยะหรือเส้นกำหนดไหล่ทวีปด้วยวิธีดังกล่าวนี้ องค์การอุทกศาสตร์สากลได้กำหนดชื่อไว้ว่าคู่มือเทคนิคกฎหมายทะเลว่า Formula Line (IHO, 2020) เส้นดังกล่าวคือแนวไหล่ทวีปตามธรรมชาติทางธรณีสัณฐานที่อาจจะมียะเณนห่างจากเส้นฐานจนเกิดเป็นความได้เปรียบทางกายภาพในเชิงระยะ

2. วิธีการวัดระยะของไหล่ทวีปด้วยลักษณะทางกายภาพหรือความลึกน้ำมีวิธีการวัด 2 วิธีคือ การวัดระยะของไหล่ทวีปออกไปจนถึง 350 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานหรือวัดจากเส้นความลึกเท่า 2,500 เมตรออกไปไม่เกิน 100 ไมล์ทะเล เมื่อเปรียบเทียบระยะที่ได้จากเส้นฐานกับระยะที่ได้จากเส้นความลึกเท่า 2,500 เมตร แล้วรัฐชายฝั่งสามารถเลือกระยะที่อยู่ไกลจากแผ่นดินมากที่สุดเป็นระยะของไหล่ทวีปเชิงระยะได้ สำหรับแนวระยะดังกล่าวเรียกว่า Constraint Line (IHO, 2020)

3. เมื่อได้ระยะตามข้อ 1 (Formula Line) และข้อ 2 (Constraint Line) แล้ว ให้นำเส้นทั้งสองมาเปรียบเทียบกัน โดยบทบัญญัติในมาตรา 76 ระบุว่า ให้รัฐชายฝั่งยึดถือไหล่ทวีปตามเส้นหรือระยะที่อยู่ใกล้กับ

เส้นฐานมากที่สุด (IHO, 2020) จากข้อ 1 และ 2 สามารถสรุปได้ว่าไหล่ทวีปตามข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สามารถอยู่ห่างจากแผ่นดินใหญ่หรือเส้นฐานไกลมากที่สุดเท่าใดก็ได้ตามเส้น Formula Line แต่อย่างไรก็ตามถ้าปล่อยให้ไปตามปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบเชิงกายภาพอย่างมากก่อให้เกิดความไม่เที่ยงธรรมเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล ดังนั้นจึงมีเส้น Constraint Line (โดย Constraint แปลว่าจำกัด) เพื่อจำกัดความกว้างของไหล่ทวีปให้เกิดความเหมาะสมและเกิดความเที่ยงธรรมในเชิงอาณาเขตทางทะเลมากยิ่งขึ้น

2.4 ไหล่ทวีป เขตเศรษฐกิจจำเพาะ และเขตแดนทางทะเลของประเทศไทยตาม UNCLOS 1958 และ UNCLOS 1982

ประเทศไทยประกาศใช้อินนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1958 ทั้ง 4 ฉบับ เมื่อ 29 เมษายน พ.ศ.2512 และได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982 เมื่อ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2554 (กรมอุทกศาสตร์, 2555) ประเทศไทยได้นำอนุสัญญาฯ ทั้งสองฉบับมาประกาศไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งทางด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามันเพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งสิทธิอธิปไตยในเขตทางทะเลดังกล่าว

2.4.1 ประเทศไทยประกาศเขตไหล่ทวีปด้านอ่าวไทยเมื่อ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2516 เนื่องจากทะเลด้านอ่าวไทยประกอบไปด้วยทะเลของประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา และมาเลเซีย การประกาศของไทยใช้หลักการของเส้นมัธยะ เนื่องจากการประกาศกำหนดดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้การใช้ลักษณะทางกายภาพที่ระดับความลึกน้ำ 200 เมตรในการประกาศจะทำให้เขตไหล่ทวีปของไทยอยู่ใกล้กับเขตทางทะเลของประเทศเพื่อนบ้าน หรือเกินเส้นมัธยะไปทางฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน

2.4.2 ปัญหาเชิงกายภาพที่กำหนดให้ไหล่ทวีปอยู่ที่ความลึกน้ำ 200 เมตร ส่งผลต่อการกำหนดอาณาเขตทางทะเลและเขตแดนทางทะเลในประเทศรอบ ๆ ทะเลอันดามัน ได้แก่ เมียนมา อินเดีย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย หากใช้เกณฑ์ความลึกน้ำจะทำให้ไหล่ทวีปมีระยะใกล้กับแผ่นดินของรัฐชายฝั่งเนื่องจากความลึกของน้ำทะเลในทะเลอันดามันมีมากจนมีลักษณะคล้ายกับแหวนและส่งผลต่อการกำหนดความกว้างของไหล่ทวีปตามที่ได้อธิบายไว้ในหัวข้อ 2.2.2 เพื่อมิให้อุปสรรคทางด้านเทคนิคส่งผลต่อการแบ่งเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในทะเลอันดามัน จึงมีการใช้คำว่า “ก้นทะเล” ในการแบ่งเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับประเทศอินโดนีเซีย (ประกาศ ใช้ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียว่าด้วยการแบ่งเขตกันทะเลระหว่างประเทศทั้งสองในทะเลอันดามัน, 2521) และระหว่างไทยกับประเทศอินเดีย (ประกาศ ใช้ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินเดียว่าด้วยการแบ่งเขตกันทะเลระหว่างประเทศทั้งสองในทะเลอันดามัน, 2522) เข้าใจว่าคำว่าก้นทะเลน่าจะเป็นบริเวณที่ลึกที่สุดของพื้นที่ท้องทะเลระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน หรืออาจเปรียบได้กับการใช้ร่องน้ำลึกในการแบ่งเขตแดนตามลำแม่น้ำ

2.5 การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยภายใต้ UNCLOS 1982

เมื่อมีการบัญญัติเขตเศรษฐกิจจำเพาะไว้ใน UNCLOS 1982 เพื่อแก้ปัญหาความคลุมเครือเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลที่มีความสลับซับซ้อนตามแนวตั้งหรือเพื่อลดความได้เปรียบเสียเปรียบเชิงระยะตามที่ได้

กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ประเทศไทยได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะทั้งสิ้น 3 ครั้ง ในการประกาศแต่ละครั้งมีเหตุและปัจจัยแตกต่างกันไป

2.5.1 ประเทศไทยประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทย เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2524 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลได้กำหนดให้เขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยมีความกว้าง 200 ไมล์ทะเล อย่างไรก็ตามในข้อ 4 ของประกาศได้ระบุว่า “ในกรณีที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทยอยู่ประชิดหรือตรงข้ามกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งอื่น รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยพร้อมที่จะเจรจากับรัฐชายฝั่งที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะระหว่างกันต่อไป” (ประกาศ เขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทย, 2524) การประกาศดังกล่าวเป็นการประกาศเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิอธิปไตยของไทยเหนือเขตเศรษฐกิจจำเพาะ แต่ยังคงการเจรจาเรื่องเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านที่ยังเหลือมติดกันอยู่ทางด้านอ่าวไทย

2.5.2 ประเทศไทยประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทยด้านอ่าวไทยส่วนที่ประชิดกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศมาเลเซียเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ค่าพิภคของเขตเศรษฐกิจจำเพาะในการประกาศประกอบด้วย 2 ส่วน คือค่าพิภคเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยและมาเลเซีย และค่าพิภคของพื้นที่ JDA ส่วนที่ประชิดกับประเทศมาเลเซีย

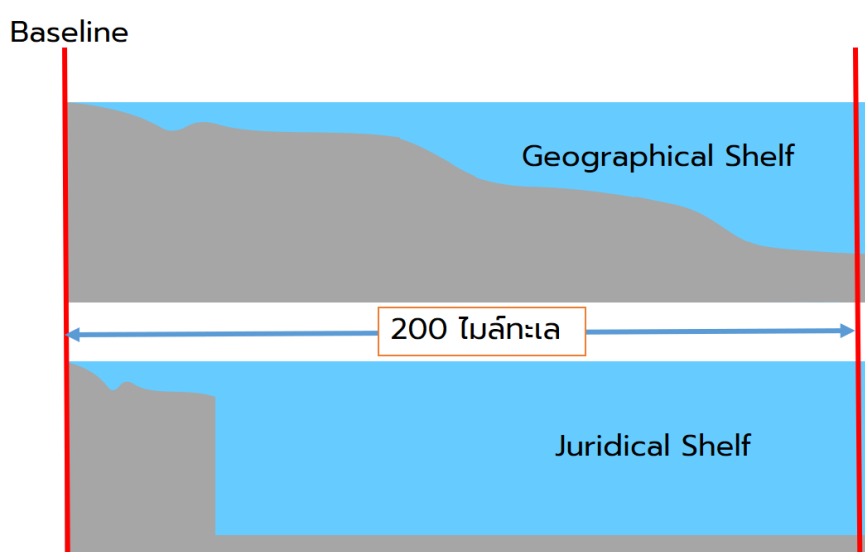
2.5.3 ประเทศไทยประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทยด้านทะเลอันดามันเมื่อ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2531 ความแตกต่างของเขตเศรษฐกิจจำเพาะด้านทะเลอันดามันแตกต่างจากฝั่งอ่าวไทย คือ ฝั่งอ่าวไทยเป็นไปในลักษณะของการต่างฝ่ายต่างประกาศไหล่ทวีปของไทยและประเทศเวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย จึงทำให้เกิดปัญหาพื้นที่เหลื่อมทับทางทะเลที่มีการแก้ปัญหาด้วยการเจรจาระหว่างกัน แต่ทางด้านฝั่งทะเลอันดามันเป็นไปในลักษณะของการเจรจาแบ่งเขตแดนทางทะเลระหว่างกันก่อน เมื่อเจรจาแบ่งเขตแดนเรียบร้อยแล้วจึงนำเขตแดนทางทะเลที่ตกลงกันได้มาประกาศเป็นเขตไหล่ทวีปหรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะต่อไป ดังเช่นเขตเศรษฐกิจจำเพาะด้านทะเลอันดามันของไทยเกิดจากการนำเขตแดนทางทะเลที่ไทยลงนามร่วมกับ เมียนมา อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลจะมีเนื้อหาแตกต่างกันไป เช่น การแบ่งเขตกันทะเล การแบ่งเขตไหล่ทวีป หรือการแบ่งเขตทางทะเล โดยข้อตกลงทุกฉบับนั้นเกิดขึ้นก่อน UNCLOS 1982 เมื่อเกิดเขตเศรษฐกิจจำเพาะขึ้น ประเทศไทยได้นำข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านทุกฉบับมาประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะ การประกาศดังกล่าวนอกจากจะเป็นการปฏิบัติตาม UNCLOS 1982 แล้วยังเป็นการรักษาไว้ซึ่งสิทธิอธิปไตยของไทยเหนือมวลน้ำ พื้นที่ท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน เพิ่มเติมจากการมีเพียงสิทธิเหนือไหล่ทวีปเท่านั้น นอกจากนี้การประกาศของไทยยังคงยึดถือเส้นเขตแดนทางทะเลที่มีมาอยู่เดิม การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยมิได้กระทบหรือส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อเส้นเขตแดนทางทะเลที่มีมาแต่เดิม การประกาศของไทยยังคงผลให้เส้นเขตแดนทางทะเลระหว่างรัฐเป็นไปในลักษณะ Single Maritime Boundary

3. ข้อพิจารณา

แม้ว่า UNCLOS 1982 จะได้แก้ปัญหาคำพิพาทได้เปรียบเสียเปรียบเชิงกายภาพของไหล่ทวีป ปัญหาดังกล่าวสามารถได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในขณะเดียวกันปัญหาใหม่ก็เกิดตามขึ้นมาเนื่องจาก รัฐชายฝั่งบางรัฐอาศัยช่องว่างของช่วงเวลาระหว่าง UNCLOS 1958 และ UNCLOS 1982 มาพิจารณาดำเนินการปรับแก้หรือประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะใหม่ ด้วยการอ้างว่าการประกาศเขตทางทะเลหรือข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลที่มีอยู่เดิมกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่ประกาศใหม่เป็นกฎหมายที่ต่างบริบทกัน ทั้งนี้ปัญหาที่เห็นได้อย่างชัดเจน ได้แก่ การเหลื่อมทับกันระหว่างเขตไหล่ทวีปเฉพาะส่วนที่เป็นพื้นท้องทะเลและดินใต้ผิวดินกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนของมวลน้ำที่อยู่เหนือไหล่ทวีป ปัญหาดังกล่าวจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับปัญหาเดิมที่มีมาตั้งแต่ UNCLOS 1958 แต่เปลี่ยนรูปแบบไป สร้างความสับสนซับซ้อนในรูปแบบที่แตกต่างไป

3.1 เปรียบเทียบระหว่างไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

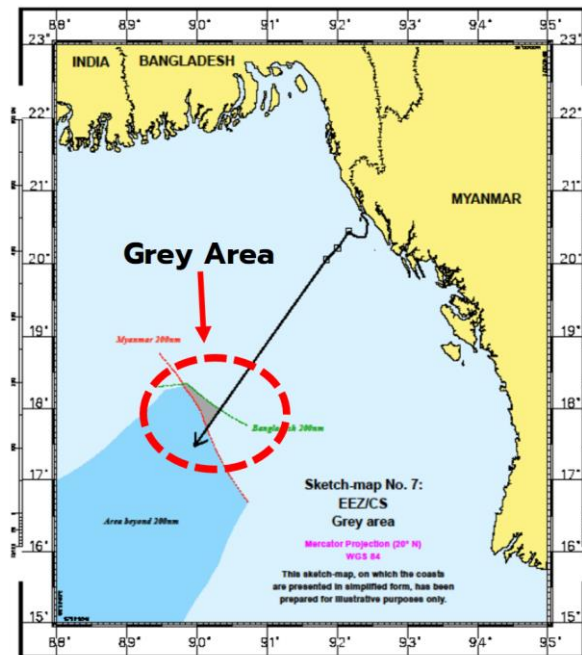
ข้อแตกต่างสำคัญประการหนึ่งระหว่างไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น ไหล่ทวีปจะเกิดตามธรรมชาติ แต่เขตเศรษฐกิจจำเพาะจะเกิดจากการประกาศของรัฐชายฝั่ง โดยนัยแล้วไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะจะมีความกว้างจากเส้นฐานเท่ากันที่ 200 ไมล์ทะเล แม้เขตไหล่ทวีปไม่จำเป็นต้องประกาศเพราะอ้างอิงตามลักษณะทางกายภาพของพื้นท้องทะเล แต่รัฐชายฝั่งจะทำการประกาศไหล่ทวีปของตนเองเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิอธิปไตยเหนือไหล่ทวีปของตนและเป็นการประกาศให้รัฐชายฝั่งอื่น ๆ ได้รับทราบด้วยสำหรับเขตเศรษฐกิจจำเพาะถือเป็นไหล่ทวีปประเภทหนึ่งตามที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศทางทะเล (International Tribunal for the Law Of the Sea: 2012) ได้ให้คำจำกัดความไว้ในการตัดสินเขตแดนทางทะเลกรณีบังคลาเทศและเมียนมาไว้ว่า ไหล่ทวีปที่เป็นไปตามลักษณะธรรมชาติ คือ Geographical Shelf (หากเกิน 200 ไมล์ทะเลต้องทำการประกาศ) ส่วนไหล่ทวีปที่เกิดจากการประกาศกำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะสามารถกำหนดได้เป็น Juridical Shelf ตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบระหว่าง Geographical Shelf และ Juridical Shelf

3.2 พื้นที่สีเทา (Grey Area) ระหว่างบังคลาเทศและเมียนมา

ตัวอย่างความสลับซับซ้อนของเขตทางทะเลตามแนวดิ่งในลักษณะที่เรียกว่า “น้ำเป็นของฉันทัน ดินเป็นของเธอ” ที่เป็นกรณีตัวอย่าง ได้แก่ ผลการตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Tribunal for the Law of the Sea: ITLOS) ได้ตัดสินการแบ่งเขตแดนทางทะเลระหว่างบังคลาเทศและเมียนมา และทำการกำหนดพื้นที่ที่เรียกว่า “Grey Area” ที่มีลักษณะเฉพาะ คือ ในส่วนของมวลน้ำอยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตยของเมียนมา สำหรับพื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดินอยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตยของบังคลาเทศตามภาพที่ 4

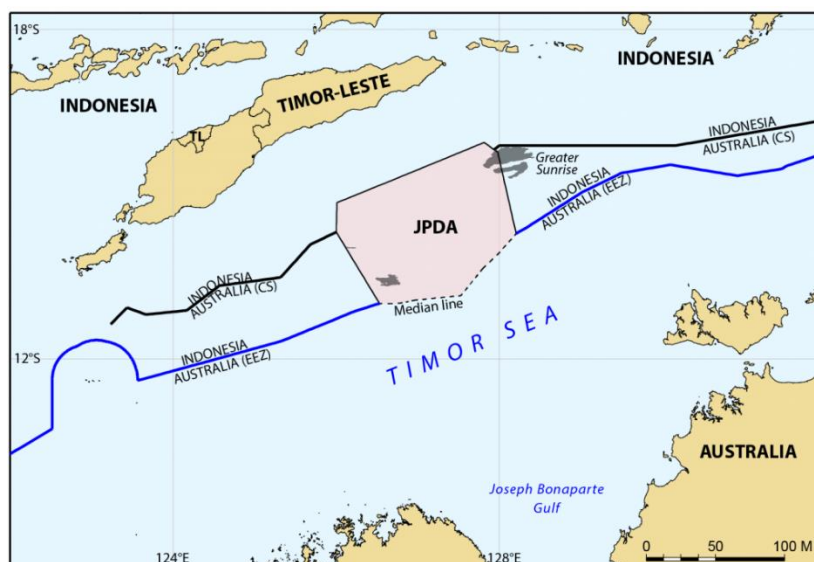
ภาพที่ 4 Grey Area จากผลการตัดสินของ ITLOS (ITLOS, 2012)

จากผลการตัดสินดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการแสวงประโยชน์ทั้งของบังคลาเทศและเมียนมา การแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในส่วนของมวลน้ำ เช่น ชาวประมงชาวเมียนมาสามารถจับปลาด้วยวิธีใดก็ได้ที่ไม่เป็นไปในลักษณะของอวนลากที่ลากไปบนพื้นที่ท้องทะเลเป็นของบังคลาเทศ แต่การแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในส่วนของพื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดินเป็นของบังคลาเทศ พื้นที่ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความสับสนในการแสวงประโยชน์ของรัฐคู่กรณี เช่น การตั้งแท่นขุดเจาะที่ตัวแท่นต้องอยู่ในส่วนของมวลน้ำเพื่อแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ใต้พื้นที่ท้องทะเล จากอุปสรรคข้อขัดข้องดังกล่าวการแสวงประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวคงต้องเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกัน

3.3 การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของอินโดนีเซีย

3.3.1 ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศรัฐหมู่เกาะที่ได้ทำข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลกับรัฐชายฝั่งประเทศเพื่อนบ้านทั้งภายใต้ UNCLOS 1958 และ UNCLOS 1982 การทำข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลในช่วงหลัง UNCLOS 1958 มีผลบังคับใช้ ข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลระหว่างอินโดนีเซียกับประเทศเพื่อนบ้านจะยึดการแบ่งเขตไหล่ทวีปหรือใช้คำอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศที่ต้องการทำการแบ่งเขตแดน เช่น การทำข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลกับไทยด้วยคำนิยามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ท้องทะเลว่า

“เขตกันทะเล” หลังจาก UNCLOS 1982 ได้เปิดให้ประเทศต่าง ๆ ลงสัตยาบันสาร และมีผลบังคับใช้ ประเทศอินโดนีเซียที่ดูเหมือนว่าตนเองเสียเปรียบในพื้นที่ทางทะเลตามข้อตกลงที่มีมาแต่เดิม จึงได้พยายามเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านในการแบ่งเขตแดนทางทะเลใหม่ตามหลักการของเส้นมัธยะ และการแบ่งเขตแดนทางทะเลก็เป็นการแบ่งเขตเศรษฐกิจจำเพาะแทนการแบ่งเขตไหล่ทวีปที่มีมาแต่เดิม ทั้งนี้อินโดนีเซียก็ได้ละเลยข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านที่ได้มีการลงนามร่วมกันไว้ก่อนหน้านี้แต่อย่างใด ก็ยังคงยึดถือการแบ่งเขตไหล่ทวีป (เฉพาะในส่วนของพื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน) ระหว่างกัน แต่ได้ทำการแบ่งเขตแดนทางทะเลใหม่เฉพาะในส่วนของมวลน้ำ สำหรับประเทศเพื่อนบ้านที่อินโดนีเซียได้ทำการเจรจาแบ่งเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (เฉพาะในส่วนของมวลน้ำ) และได้ลงนามร่วมกันแล้ว คือ ประเทศออสเตรเลีย ดังนั้นพื้นที่เขตทางทะเลดังกล่าวก็จะมีลักษณะคล้ายกับพื้นที่ Grey Area ระหว่างบังคลาเทศและเมียนมา กล่าวคือพื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดินเป็นของออสเตรเลีย ส่วนมวลน้ำเหนือบริเวณดังกล่าวเป็นของอินโดนีเซีย ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีเขตแดนทางทะเลในลักษณะที่เรียกว่าเส้นเขตแดนทางทะเลมี 2 เส้น ประกอบด้วย เส้นที่แบ่งระหว่างพื้นที่ท้องทะเลและเส้นที่แบ่งระหว่างมวลน้ำ ตามภาพที่ 5 ข้อแตกต่างที่ชัดเจนประการหนึ่งระหว่าง Grey Area ระหว่างอินโดนีเซียกับออสเตรเลีย และ Grey Area ระหว่างบังคลาเทศกับเมียนมา คืออินโดนีเซียและออสเตรเลียสามารถทำความตกลงร่วมกันโดยไม่ต้องนำเรื่องให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิจารณาตัดสิน และพื้นที่ Grey Area เป็นพื้นที่ที่เกิดขึ้นตามความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ในขณะที่กรณีระหว่างบังคลาเทศและเมียนมานั้นเกิดจากผลการพิจารณาของ ITLOS แบ่งเป็น 2 เส้น ได้แก่ เส้นไหล่ทวีปเป็นข้อตกลงในปี ค.ศ.1972 และเส้นเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นข้อตกลงในปี ค.ศ.1997 (Ariffin, 2018)

ภาพที่ 5 เส้นเขตแดนทางทะเลระหว่างอินโดนีเซียและออสเตรเลีย (Ariffin, 2018)

3.3.2 การนำบทบัญญัติเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะไปใช้ของรัฐชายฝั่งก็ยังคงเกิดปัญหาอยู่พอสมควร ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนได้แก่ประเทศอินโดนีเซียที่พยายามขอเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านในการทำความตกลงเรื่องเขตทางทะเลใหม่ ในการใช้เส้นมัธยะกำหนดเขตเขตเศรษฐกิจจำเพาะระหว่างกัน เนื่องจากข้อตกลงที่มีมาแต่เดิมที่ยึดแนวเขตไหล่ทวีปหรือเขตกันทะเลนั้นประเทศอินโดนีเซียอาจจะรู้สึกถึงความเสียเปรียบใน

เชิงของมวลน้ำและเชิงระยะจากเส้นฐาน การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของอินโดนีเซียรอบ ๆ ประเทศเพื่อนบ้าน ถือเป็นการทบทวน (Re-negotiate) ข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านใหม่หรือไม่ ผู้เขียนเองก็ได้มีโอกาสสอบถามกับ Professor I Made Andy Arsana ศาสตราจารย์ แห่งมหาวิทยาลัย Universitas Gadjah Mada ประเทศอินโดนีเซียในประเด็นดังกล่าวทราบว่า การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของอินโดนีเซียมิใช่การ Re-negotiate เขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้าน เพราะอินโดนีเซียยังคงยึดถือเขตแดนทางทะเลที่ได้ลงนามร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านเหมือนเดิม และการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของอินโดนีเซียเป็นการประกาศภายใต้ UNCLOS 1982

3.4 ความแตกต่างระหว่างพื้นที่สิทธิการณีของบังคลาเทศและเมียนมา และพื้นที่สิทธิการณีของอินโดนีเซียและออสเตรเลีย

พื้นที่สิทธิการณีระหว่างบังคลาเทศและเมียนมานั้น ITLOS ได้ให้เหตุผลว่าเกิดจากส่วนที่ยื่นออกจากแผ่นดินตามธรรมชาติ (National Prolongation) ยืนยันได้ว่าเป็นไหล่ทวีปของบังคลาเทศตามธรรมชาติ ส่วนมวลน้ำนั้นเป็นเขต EEZ ของเมียนมาแต่อยู่เหนือไหล่ทวีปของบังคลาเทศ (ITLOS, 2012) หากพิจารณาลักษณะทางกายภาพระหว่างบังคลาเทศและเมียนมาสามารถพิจารณาได้ว่า เป็นรัฐประชิด และในขณะเดียวกันชายฝั่งของประเทศทั้งสองมีลักษณะโค้งเข้าหากัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวการพิจารณาแบ่งเขตแดนทางทะเลแยกกันระหว่างพื้นที่ท้องทะเลและมวลน้ำย่อมส่งผลให้เกิดพื้นที่ในลักษณะ Gray Area ได้ แต่ในกรณีระหว่างอินโดนีเซียและออสเตรเลีย มีลักษณะทางกายภาพเป็นรัฐตรงข้าม ดังนั้นการแบ่งเขตแดนทางทะเลแบบ Gray Area จึงไม่มีเหตุปัจจัยทางกายภาพสนับสนุนเหมือนกรณีของเมียนมากับบังคลาเทศ หากเป็นไปด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

4. สรุป

UNCLOS 1982 เป็นผลจากวิวัฒนาการของ UNCLOS 1958 อย่างชัดเจนในเรื่องของความเที่ยงธรรมทั้งในเรื่องของการแบ่งเขตแดนทางทะเล อาณาเขตทางทะเล การแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตในเขตทะเลหลวงและบริเวณพื้นที่ โดย UNCLOS 1982 ได้เน้นย้ำว่าทะเลเป็นทรัพย์สินสมบัติของมวลมนุษยชาติ (Common heritage of mankind) (UN, 1982) นอกจากความเที่ยงธรรมประการหนึ่งที่ว่า UNCLOS 1982 ได้ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน คือ การบัญญัติเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะขึ้นใหม่สำหรับรัฐชายฝั่งที่ไม่มีไหล่ทวีป หรือเสียเปรียบทางกายภาพของพื้นที่ท้องทะเล แต่เขตเศรษฐกิจจำเพาะก็นำมาซึ่งโอกาสของรัฐชายฝั่งที่ต้องการกำหนดเขตทางทะเลใหม่ด้วยการอ้างอิงกฎหมายฉบับใหม่ การปรับปรุงเขตทางทะเลใด ๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อเขตทางทะเลที่มีอยู่เดิม เช่น ประเทศไทยนำข้อตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้านด้านทะเลอันดามันมาประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะโดยยึดถือเส้นเขตแดนทางทะเลที่มีอยู่เดิม ย่อมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของ UNCLOS 1982 ในการประกาศกำหนดให้มวลน้ำ พื้นที่ท้องทะเลและดินใต้ผิวดินที่ระยะไม่เกิน 200 ไมล์ทะเลเป็นของรัฐชายฝั่ง เพื่อชดเชยความเสียเปรียบทางกายภาพในกรณีของไหล่ทวีป ดังนั้นการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยย่อมแสดงให้เห็นถึงการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติทางทะเลอย่างแท้จริง แม้เขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านกายภาพและช่วงเวลาของการถูกบัญญัติขึ้น แต่ก็มีคามเหมือนกันตามจุดประสงค์ของ UNCLOS

ทั้งสองฉบับคือการมีอยู่ทั้งของเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปเป็นไปเพื่อความเที่ยงธรรมทั้งในส่วนของอาณาเขตทางทะเลและการแสวงประโยชน์จากทะเลอย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- กรมอุทกศาสตร์. (2555). **คู่มือเทคนิคกฎหมายทะเลสำหรับนายทหารอุทกศาสตร์: ที่ระลึกวันคล้ายวันสถาปนากรมอุทกศาสตร์ ครบรอบปีที่ 91 วันที่ 16 มกราคม 2555**. กรุงเทพฯ: กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ.
- กระทรวงการต่างประเทศ. กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย. (2548). **อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ.1982**. กรุงเทพฯ: กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ.
- ประกาศกำหนดไหล่ทวีปของประเทศไทยด้านอ่าวไทย. (2516, 1 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา** (ฉบับพิเศษ). เล่ม 90 ตอนที่ 60. หน้า 1-2.
- ประกาศ เขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทย. (2524, 25 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา** (ฉบับพิเศษ). เล่ม 98 ตอนที่ 30. หน้า 1-2.
- ประกาศ เขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทยด้านทะเลอันดามัน. (2531, 26 กรกฎาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 105 ตอนที่ 120. หน้า 231-233.
- ประกาศ เขตเศรษฐกิจจำเพาะของราชอาณาจักรไทยด้านอ่าวไทยส่วนที่ประชิดกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศมาเลเซีย. (2531, 18 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 105 ตอนที่ 27. หน้า 51-52.
- ประกาศ ใช้ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียว่าด้วยการแบ่งเขตกันทะเลระหว่างประเทศทั้งสองในทะเลอันดามัน. (2522, 18 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา** (ฉบับพิเศษ). เล่ม 96 ตอนที่ 83. หน้า 1-6.
- ประกาศ ใช้ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซียว่าด้วยการแบ่งเขตกันทะเลระหว่างประเทศทั้งสองในทะเลอันดามัน. (2521, 19 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 95 ตอนที่ 98. หน้า 530-534.
- ประกาศ เรื่อง ใช้อนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล. (2512, 29 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 86. ตอนที่ 44. หน้า 450-518.
- Advisory Board for the Law of the Sea (ABLOS). (2020). **A Manual on Technical Aspects of the United Nations Convention on the Law of the Sea-1982**. (C-51 Edition 6.0.0). Monaco: International Hydrographic Organization (IHO).
- Eijas Ariffin. (2018, 7 April). **The Asian Post, Will Indonesia renegotiate its maritime borders with Australia**. Retrieved from <https://theaseanpost.com/article/will-indonesia-renegotiate-its-maritime-borders-australia>

International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS). (Judgment of 2012, 14 March). **Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal**. Hamburg: International Tribunal for the Law of the Sea.

United Nations. (1958, April 29). **Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone**. Retrieved from https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/part2.htm

United Nations, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs. (2001). **United Nations Convention on the Law of the Sea 1982**. Retrieved from https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf